

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

Кафедра менеджменту та бізнесу

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з навчально- методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

РОБОЧА ПРОГРАМА

ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальність 073 «Менеджмент»
освітньо-професійна програма «Бізнес-адміністрування»

Завідувач кафедри менеджменту та бізнесу

 Тетяна ЛЕПЕЙКО

Гарант освітньо-професійної програми «Бізнес-адміністрування»

 Ольга МИРОНОВА

Харків

2023

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: к.е.н.. доц. Миронова О.М., к.е.н., доц Кінас І.О.

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми Бізнес-адміністрування

Програму схвалено на засіданні кафедри менеджменту та бізнесу

Протокол засідання кафедри від «25» серпня 2023 року, № 1

Дію робочої програми пролонговано:

на 20____/20__ н.р. Завідувач кафедри _____
(назва кафедри)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Гарант

освітньо-професійної програми _____
(назва програми)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

на 20____/20__ н.р. Завідувач кафедри _____
(назва кафедри)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Гарант

освітньо-професійної програми _____
(назва програми)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

на 20____/20__ н.р. Завідувач кафедри _____
(назва кафедри)

(підпис
ініціали)

(прізвище та

Гарант

освітньо-професійної програми _____
(назва програми)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Практика є обов'язковим компонентом підготовки фахівців із вищою освітою. Практика здобувачів вищої освіти передбачає безперервність та послідовність її проведення.

Робочу програму *переддипломної* практики складено відповідно до освітньо-професійної програми «Бізнес-адміністрування» першого (бакалаврського) рівня спеціальності 073 «Менеджмент».

1. Характеристика, мета, завдання та результати *переддипломної* практики

1.1. Характеристика *переддипломної* практики

Кількість кредитів	Загальна кількість годин	Вид контролю	Семестр	
9	270	Звіт	8	
	З них:			
	практика			самостійна робота
	0	270		

1.2. Мета *переддипломної* практики - поглиблення та закріплення здобувачами теоретичних знань і набуття необхідних практичних навичок та досвіду роботи в галузі управлінської, збутової, планово-економічної, маркетингової, логістичної діяльності підприємства, проведення аналізу діяльності підприємства – бази практики за основними напрямками: виробнича, фінансова, збутова, маркетингова, кадрова, інвестиційна, інноваційна, зовнішньоекономічна, а також розвиток навичок і вмінь інформаційно-аналітичної, проектно-дослідницької, діагностичної, інноваційної та консалтингової діяльності для вирішення прикладних проблем управління підприємницькими структурами, удосконалення системи управління їхньою діяльністю в сучасних умовах господарювання; набуття вмінь адаптації теоретичних положень, методичного інструментарію, передового досвіду підприємництва до умов діяльності конкретного підприємства; закріплення практичних навичок проведення економічного дослідження, формування його інформаційного, правового та методичного забезпечення, з огляду на сутність проблем, що вирішуються, та обмежень, пов'язаних з діяльністю конкретного підприємства; впровадження розроблених рекомендацій і пропозицій у практичну діяльність підприємства.

1.3. Основні завдання та результати *переддипломної* практики

Основним завданням *переддипломної* практики є формування загальних та спеціальних компетентностей, які є необхідними для майбутнього фахівця з менеджменту. Пройшовши практику, здобувачі освіти мають досягти результати відповідно до освітньо- професійної програми

Результати навчання та компетентності, сформовані освітньою компонентою

Спеціальні компетентності (СК)	Загальні компетентності (ЗК)	Результати навчання (РН)
	ЗК 5	РН 3
	ЗК 4; ЗК 5; ЗК 11	РН 4
	ЗК 5	РН 5
СК 18	ЗК 5	РН 6
	ЗК 5	РН8
	ЗК 5	РН 12
СК 1, СК 2, СК 18	ЗК 5	РН 16
СК 1, СК 2, СК 9	ЗК5, ЗК 10, ЗК 14	РН 17
СК 2	ЗК 5	РН 19
СК 2		РН 21

де, СК1. Здатність визначати та описувати характеристики організації.

СК2. Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища

СК9. Здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань

СК18. Здатність використовувати методики обробки первинної інформації щодо економічних основ функціонування організації для формування системи найбільш актуальних завдань

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК10. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК11. Здатність до адаптації та дії у новій ситуації

ЗК14. Здатність працювати у міжнародному контексті.

РН3. Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства.

РН4. Демонструвати навички виявлення проблеми та обґрунтування управлінських рішень.

РН5. Описувати зміст функціональних сфер діяльності організації.

РН6. Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень.

РН8. Застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації.

РН12. Оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки функціонування організації.

РН16. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

РН17. Виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера.

РН19. Демонструвати навички аналізу та синтезу інформації, пристосовуючи їх для аналізу та вирішення проблем в різних галузях бізнесу та менеджменту

РН21. Демонструвати комунікативні, дослідницькі, технологічні та кроскультурні навички, необхідні для аналізу бізнес-ситуацій, готувати, обґрунтовувати і презентувати управлінські рішення

2. Зміст та організація проведення переддипломної практики

Завдання переддипломної практики – це опанування системи умінь і набуття навичок щодо вирішення типових завдань відповідно до посад, які може обійняти випускник спеціальності 073 «Менеджмент» за освітньою програмою «Бізнес-адміністрування», основним видом діяльності якого є управлінська діяльність; отримання практичного досвіду роботи на підприємствах; формування уявлення у студентів основних принципів організації діяльності підприємств та опанування студентами управлінських процесів на підприємстві.

Призначення керівників здійснюється випусковою кафедрою і оформлюється наказом ректора. Після підписання наказу зміни в організаційних питаннях практики не допускаються.

Перед початком практики, керівники практики від випускової кафедри ХНЕУ ім. С. Кузнеця проводять установчі збори з переддипломної практики, де ознайомлюють здобувачів із метою, завданням переддипломної практики, календарним планом проведення практики, вимогами до написання звітів із практики, обов'язками студентів під час проходження практики.

На установчих зборах проводиться інструктаж з техніки безпеки під час проведення переддипломної практики, про що робиться відповідний запис у книзі інструктажу з техніки безпеки. Ще один інструктаж з техніки безпеки проводиться безпосередньо на підприємстві – базі практики, з урахуванням специфіки підприємства.

3. Вимоги до баз переддипломної практики

Базою для проходження переддипломної практики можуть бути підприємства різних форм власності, видів господарської діяльності, організаційно-правового статусу, які є юридичними особами та функціонують на ринку не менше одного року.

Підприємства мають відповідати сучасним вимогам, тобто мають застосовуватися передові форми та методи управління й організації планово-економічної роботи, комерційної та маркетингової діяльності, бухгалтерського обліку, впроваджуватися прогресивні технології виробництва, організації праці та управління. Крім того, штат підприємства має бути укомплектовано висококваліфікованими фахівцями, здатними створити відповідні умови студентам для набуття професійних навичок.

4. Індивідуальні завдання з практики

Індивідуальне завдання з переддипломної практики визначається керівником практики від кафедри (та/або підприємства) спільно зі здобувачем вищої освіти, повинно відповідати темі дипломної роботи (проекту).

В рамках індивідуального завдання, рекомендовано включити питання, щодо дослідження предметної області на базі практики, обраної для написання бакалаврської дипломної роботи.

Індивідуальне завдання на переддипломну практику визначається до початку проведення практики та фіксується у щоденнику практики. Під час

проходження переддипломної практики здобувач вищої освіти повинен заповнювати щоденник, записуючи види проведених робіт та терміни їх виконання, зміст проведених заходів та інше.

Рекомендовано до звіту з практики включити питання, щодо аналізу предметної області, дослідження предметної області дослідження на базі практики.

Наприкінці переддипломної практики здобувач вищої освіти повинен надати результати проходження переддипломної практики у вигляді звіту й здати його на кафедрі разом із щоденником у встановлений термін.

Індивідуальне завдання надається здобувачам вищої освіти в рамках затвердженої теми дипломної роботи з метою набуття здобувачами вищої освіти під час проходження переддипломної практики умінь та навичок самостійного розв'язання виробничих, організаційних або управлінських завдань.

Виконання індивідуального завдання активізує діяльність здобувача, розширює його світогляд, підвищує ініціативу, робить проходження переддипломної практики конкретним та цілеспрямованим.

Зміст індивідуальних завдань уточнюється та конкретизується під час проходження переддипломної практики керівником від кафедри і бази практики.

Матеріали, що отримані здобувачем вищої освіти під час виконання індивідуального завдання в подальшому використовуються для виконання бакалаврської дипломної роботи, для підготовки доповіді, статті або для інших цілей за узгодженням з кафедрою та базою практики.

5. Вимоги до звіту переддипломної практики

Звіт про переддипломну практику відображає результати вивчення програмних питань, містить висновки та рекомендації, копії документів і рішень; повинен мати чітку побудову, логічну послідовність, переконливу аргументацію, доказовість висновків і обґрунтованість рекомендацій. Звіт має відобразити всі аспекти діяльності студента на базі проходження переддипломної практики. *Обсяг звіту має бути не менше 25 сторінок.*

Структура звіту з переддипломної практики

ТИТУЛЬНА СТОРІНКА

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА – ОБ'ЄКТА ПРАКТИКИ

РОЗДІЛ 2. ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА - ОБ'ЄКТА ПРАКТИКИ

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ІСНУЮЧОГО СТАНУ ПРЕДМЕТНОЇ ОБЛАСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

У вступі має бути обґрунтовано актуальність обраного напряму дослідження та його практичне значення, коротко охарактеризовано сучасні методичні та практичні аспекти вирішення визначеного кола проблем, визначено мету, об'єкт, предмет, завдання, методичний апарат (методи), інструментарій дослідження, отримано результати та їхнє практичне значення.

Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими розв'язаннями проблеми (наукового завдання) обґрунтовується актуальність і доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки, особливо на користь України. Вказують прізвища відомих учених, які займаються вирішенням досліджуваної проблеми щодо науково-дослідної роботи студента (НДРС), і невирішені питання. Обсяг актуальності має становити не менше половини сторінки.

У вступі студент має розкрити мету і завдання переддипломної практики відповідно до специфіки діяльності підприємства та посади, на якій проходила практика, визначити методи, які використовувались під час проходження практики та написання звіту з практики. Обсяг вступу має бути не менше двох сторінок.

У першому розділі здобувач вищої освіти має ознайомитися зі специфікою діяльності підприємства – об'єкта практики, його організаційною структурою, станом управління діяльністю підприємства загалом.

Результатом такої роботи має стати віддзеркалення у звіті про проходження переддипломної практики таких питань:

характеристика статусу підприємства (термін створення, форма власності, організаційно-правова форма господарювання, ступінь самостійності, місія підприємства, права й обов'язки підприємства, сфера діяльності, дотримання вимог щодо державної реєстрації та діяльності підприємства тощо);

характеристика господарської діяльності (спеціалізація підприємства, переважні види бізнес-операцій, інші види діяльності);

характер організації управління діяльністю підприємства (організаційна структура управління підприємством, характеристика окремих структурних підрозділів, їхньою функціонального призначення, прав, обов'язків, повноважень, характер регламентації діяльності окремих працівників підприємства (контракти, посадові інструкції тощо);

характер регулювання та контролю за діяльністю суб'єкта господарювання з боку держави (виконавчих органів, міністерств, відомств), стан дотримання державних вимог;

характер управління діяльністю суб'єкта господарювання з боку власників (права власників, органи управління та контролю: вищий орган управління підприємством, орган нагляду та контролю за діяльністю суб'єкта господарювання, періодичність їхніх зборів, характер питань, що розглядаються);

характеристика інструктивних, нормативних і методичних матеріалів, які використовуються на підприємстві, їхня якість та повнота.

Необхідно розглянути і графічно побудувати наявну на конкретному підприємстві організаційну структуру його управління, проаналізувати її.

Особливу увагу слід звернути на те, якою мірою вона відповідає цілям і завданням організації.

В другому розділі на базі фінансової і статистичної звітності бази дослідження необхідно надати економічну та функціональну характеристику її діяльності. Техніко-економічний аналіз результатів діяльності підприємства може проводитися за такими основними напрямками: узагальнюючі показники діяльності підприємства, матеріальні ресурси, трудові ресурси, основні засоби тощо.

Інформаційною основою техніко-економічного аналізу виступають баланс, звіт про фінансові результати, статистичний звіт з праці тощо. При цьому сама звітність наводиться у додатку дипломної роботи «Фінансова та статистична звітність підприємства» або «Фінансова звітність підприємства», а в тексті підрозділу подаються розрахунки показників в табличній формі (які у разі необхідності також можуть бути винесені до окремого додатку), їх інтерпретація та висновки з аналізу.

Третій розділ присвячений аналізу існуючого стану предметної області на підприємстві (в організації), тобто аналізу комплексу питань відповідно до обраної теми дипломної роботи з метою виявлення існуючих позитивних сторін та недоліків. Використання економіко-математичних методів та моделей, факторного аналізу при виконанні цієї частини аналітичного розділу дозволить отримати більш обґрунтовані висновки, хоча і не є обов'язковим.

Бажаним є узагальнення виявлених в межах предметної області проблем у формі карти проблеми, діаграми «риб'ячого скелету», таблиць SNW- або SWOT-аналізу (у разі доцільності) тощо. Важливість цього завершального етапу переддипломної практики зумовлюється тим, що його результати служать базою для виконання робіт на стадії опрацювання теми дипломної роботи — при підготовці й обґрунтуванні проектних рекомендацій щодо усунення наявних недоліків, а також удосконалення організації вирішення проблем дипломної роботи. Тому здобувач вищої освіти повинен звернути особливу увагу на чіткість визначення складу і формулювання висновків з аналізу.

Висновки вміщують узагальнення результатів проведеного дослідження діяльністю підприємства відповідно до сформульованих у вступі завдань, висвітлення напрямів діяльності, виявлення потенційних можливостей удосконалення роботи організації. Стисло формулюються головні висновки, пропозиції та рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності бази практики відповідно до поставлених завдань.

Список використаних джерел слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або назв. Якщо використовується інформація з інтернету, то потрібно вказувати не тільки назву сайту, а і назву статті, автора або назву документа, на які посилається автор. Нормативні та законодавчі акти, інтернет-джерела не виокремлюються та розміщуються в алфавітному порядку разом з іншими літературними джерелами. Усі літературні джерела слід подавати мовою оригіналу. Бібліографічний опис джерел складають відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи. Рекомендовано в

процесі дослідження використовувати наукові праці викладачів кафедри та університету. До списку джерел мають увійти видання за останні п'ять років.

Додатки. До додатків за необхідності доцільно включати допоміжний матеріал: статистичну інформацію, що є базою дослідження; положення про функціональні підрозділи; посадові інструкції фахівців; штатний розпис; форми бухгалтерської та статистичної звітності; організаційно-розпорядничі документи (накази, розпорядження, інструкції та іншу довідкову інформацію).

6. Підбиття підсумків переддипломної практики

Переддипломна практика закінчується презентацією здобувачем вищої освіти результатів проходження практики під час захисту звіту. Час проведення презентацій призначається в останній день проходження практики. За результатами захисту звітів з переддипломної практики виставляються оцінки, які подаються до деканату у вигляді відомостей. Результати проходження практики здобувачами обговорюються та затверджуються на засідання кафедри.

7. Критерії оцінювання результатів переддипломної практики

Оцінка результатів проходження та захисту практики проводиться за 100-бальною системою оцінювання результатів навчання, прийнятою в Університеті.

Підсумкова кількість балів, отримана здобувачем вищої освіти за результатами проходження практики враховує:

- відгук керівника від бази практики;
- відгук керівника від кафедри;
- презентацію здобувачем вищої освіти результатів проходження практики під час захисту звіту;
- відповіді на запитання.

Критерії оцінювання результатів навчання

Бали	Критерії оцінювання результатів навчання
90-100	Звіт про проходження практики і щоденник практики оформлені у відповідності до вимог і подані до захисту у визначений кафедрою термін; звіт містить елементи новизни, має практичне значення; здобувач оволодів навичками дослідної роботи: збору інформації, аналізу, формулювання висновків, пропозицій; відповідь здобувача вищої освіти на питання членів комісії вичерпна.
82-89	Програма практики розкрита, але мають місце окремі несуттєві недоліки; недостатньо використані в процесі аналізу матеріали звітності; мають місце окремі зауваження щодо оформлення звіту, щоденника; здобувач на захисті продемонстрував добрі знання, відповів на запитання членів комісії.
74-81	Мають місце окремі зауваження щодо оформлення звіту та щоденника; опущені граматичні та стилістичні помилки; мають місце неточності у розрахунках при проведенні аналізу; на захисті здобувач продемонстрував знання на задовільному рівні; відповіді на запитання членів комісії неточні або неповні.
64-73	Звіт про проходження практики та щоденник практики оформлені з численними помилками або не в повному обсязі, на захисті здобувач проявив повне незнання досліджуваного об'єкта, не зумів задовільно відповісти на поставлені запитання членів комісії

60-63	Здобувач допустив суттєві помилки при вирішенні завдань переддипломної практики, неспроможний дати пояснення виконаних розрахунків; звітні документи оформлені з помилками; оцінка керівника з практики та характеристика свідчать про низький рівень володіння знаннями, уміннями та компетенціями.
35-59	Звіт подано керівникові на перевірку з порушенням термінів; виконаний із суттєвими запозиченнями інформаційно-теоретичного матеріалу; оформлення звіту не відповідає вимогам; зміст звіту не розкрито.
1-35	Відсутні звітні документи: звіт, щоденник з практики та характеристика.

8. Рекомендована література

1. Офіційний вебсайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Офіційний вебсайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. – Режим доступу : <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>.
3. Наукова новизна одержаних результатів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://studopedia.com.ua/1_40741_naukova-novizna-oderzhanih-rezultativ.html.
4. Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця [Електронний ресурс] : наказ № 198 від 26.10.2020 р. – Режим доступу : <https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/Polozhennya-pro-organizatsiyu-osvitnogo-protsesu-u-HNEU.pdf>
5. Положення про організацію практики студентів у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця (нова редакція) [Електронний ресурс]. : наказ № 44 від 24.01.2022 р. – Режим доступу: <https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/11/Polozhennya-pro-organizatsiyu-praktyky-studentiv.pdf&sa=D&source=docs&ust=1706871891788708&usg=AOvVaw0x7ATcFuht71wnmP-Fhd-5>.
6. Азаренкова Г. М. Тренінгові технології навчання у практичній підготовці студентів (ділові та рольові ігри) : навчально-методичний посібник / За ред. д.е.н., доц. Н.М. Азаренкової, доц. Н. М. Самородової. - Львів : Новий світ - 2000, 2020. - 200 с.
7. Менеджмент [Електронний ресурс] : навчально-практичний посібник для самостійного вивчення дисципліни у схемах, таблицях, тестах та завданнях / М. В. Афанасьєв, І. Я. Іпполітова, В. В. Ушкальов, І. Г. Муренець ; за заг. ред. В. В. Ушкальова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 392 с. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/26540>.

8. Основи наукових досліджень [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. М. Сінчук, Т. М. Берідзе, М. Л. Барановська та ін. – Електронні текстові дані (1 файл: 1,88 Мбайт). – Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2022. – 196 с. – Режим доступу : <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/47228?locale=uk>.

9. Пушкар О. І. Методологія та організація наукових досліджень [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. І. Пушкар. - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. - 866 с. - Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/23346>.

10. Тренінгове навчання в закладі вищої освіти : навчально-методичний посібник [Електронний ресурс] / М. В. Афанасьєв, Г. А. Полякова, Н. Ф. Романова та ін. ; за заг ред. професора М. В. Афанасьєва. - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. - 323 с. Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/21071>.